

ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ที่พึงได้จากการพัฒนา หรือยอมรับผลกระทบ หรือบุคคลก็ตาม

ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นตอนที่ประชาชน เข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการ ประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย (Formative Evaluation) อันเป็นการ ประเมินผลความก้าวหน้าที่ทำเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

วิชัย กัณหาชน (2535 : 24) ได้กล่าวว่าลักษณะของการมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ตั้งแต่เป็นสมาชิกจนถึงการเป็นผู้นำ ดังนี้

1. เป็นสมาชิก
2. เป็นสมาชิกเข้าร่วมประชุม
3. เป็นสมาชิกผู้บริจาคเงิน
4. เป็นกรรมการ
5. เป็นประธานกรรมการ
6. สมาชิกผู้นั้นทำอะไรระหว่างประชุม
7. สมาชิกผู้นั้นเล่นบทอะไรในที่ประชุม

นอกจากนี้ ยังได้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องเข้าร่วมใน ขั้นตอนต่าง ๆ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา เนื่องจากเหตุผล พื้นฐาน คือ คนย่อมรู้ปัญหาของตนเองได้มีมากที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ กิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น ผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนาควรเป็นประชาชนในชุมชนนั่นเอง ไม่ใช่บุคคลภายนอกเพื่อให้ เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรกับศักยภาพในการพัฒนาชุมชนนั้น
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงานการร่วมแรง ในการประกอบกิจกรรมจัดทำให้ประชาชนมีความผูกพันกันมากขึ้น และก่อให้เกิดความรู้สึก ร่วมกันในการเป็นเจ้าของกิจกรรม และผลงานที่ปรากฏซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนบำรุงรักษาให้ ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และมีประโยชน์ยืนยาว
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเพื่อค้นคว้า เพื่อหาข้อดีและ ข้อบกพร่อง อันเกิดจากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งได้นำมาเป็นบทเรียนในการหาทางปรับปรุง

แก้ไขและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

5.3 รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

วิชัย กัณหาชน (2535 : 24) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชน รวมถึงตลอดถึงความต้องการของชุมชน
2. ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ไขตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมคิด ติดตาม และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

กรณีการ ชมติ (อ้างถึงใน วราพร สื่อสกุล. 2547 : 23) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์

6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภคร
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 185) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน มีรูปแบบ และขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน เช่น การรวมกลุ่มเยาวชน กลุ่มต่าง ๆ
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น กรรมการของกลุ่ม ชุมชน กรรมการ กลุ่มเลี้ยงไหม คณะกรรมการหมู่บ้าน
3. การมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ (Open - Participation) โดยผ่านผู้แทนที่ไม่ใช่องค์กรของประชาชน เช่น สถานบัน หน่วยงานที่เชิญชวน เปิดโอกาสให้ประชาชนไปมีส่วนร่วม

5.4 ปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม

ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ (2543 : 111) ได้กล่าวว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ได้แก่

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกลไกของรัฐ ทั้งในระดับนโยบาย มาตรการ และระดับการปฏิบัติที่เอื้ออำนวย หรือสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน จำเป็นที่จะต้องทำให้การพัฒนาเป็นระบบเปิดที่มีความเป็นประชาธิปไตย
2. ปัจจัยด้านประชาชน มีสำนึกต่อปัญหาและประโยชน์ร่วม มีสำนึกต่อความสามารถและภูมิปัญญาในการจัดการปัญหาซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์และการเรียนรู้ รวมทั้งมีการสร้างพลังเชื่อมโยงในรูปกลุ่ม องค์กร เครือข่าย และประชาสังคม
3. ปัจจัยด้านนักพัฒนาและองค์กรพัฒนา มีบทบาทในการกระตุ้น ส่งเสริมเอื้ออำนวยกระบวนการพัฒนา สนับสนุนข้อมูลข่าวสารและทรัพยากร ตลอดจนร่วมเรียนรู้กับสมาชิกชุมชน

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 79) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมสรุปได้ว่า การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา มีความสำคัญและจำเป็นเพื่อขจัดความขัดแย้งในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ และจัดตั้งองค์กรประชาชนขึ้นมา ก็เพื่อให้เป็นแกนกลางการระดมความคิด การปฏิบัติ และสำคัญที่สุดคือ ให้องค์กรสามารถรับผิดชอบและสร้างกิจกรรมต่อเนื่องจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว นั่นคือ ผู้นำของประชาชนเป็นแกนสำคัญในการจัดตั้ง และพัฒนาองค์กรประชาชน จากประสบการณ์ที่ผ่านมาประเทศไทยมีปัญหาเรื่องผู้นำ ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำฝ่ายราชการ ซึ่งเป็นข้อจำกัดทำให้การจัดตั้งและพัฒนาองค์กรของประชาชนไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ทั้งนี้อันเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ผู้นำท้องถิ่นประชาชนนั้น ถูกกำหนดบทบาทและสร้างขึ้นโดยกระบวนการราชการ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นคนของราชการมากกว่าเป็นคนของประชาชน
2. ผู้นำท้องถิ่น มีขีดความสามารถในการบริหาร การจัดการค่อนข้างจำกัด และมักถูกครอบงำโดยราชการซึ่งมักจะสั่งการหรือชี้นำมากกว่าการชี้แนะ
3. ผู้นำท้องถิ่น มักแสวงหาอิทธิพลใส่ตน
4. ประชาชน ในฐานะผู้ที่แสดงเจตจำนงต่อการพัฒนาและกำหนดหลักวิธีการขั้นตอนการพัฒนาไม่สนใจผู้นำ
5. ค่านิยมที่เป็นแบบอัตนิยม คือ ไม่ชอบยุ่งเรื่องคนอื่น มีผลกระทบต่อความอ่อนแอของการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชน
6. บรรยากาศทางการเมือง ไม่เอื้ออำนวยที่จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพราะกลไกทางการเมืองยังสับสนในการปฏิบัติหน้าที่ของตนต่างก้าวก่ายกัน

5.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

อำนาจ อนันตชัย (อ้างถึงใน ธนวัฒน์ ปิ่นแก้ว. 2539 : 2) ได้กล่าวถึงลักษณะทฤษฎีการมีส่วนร่วม 5 ทฤษฎี สรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้การพูด หรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา การขัดแย้งในการปฏิบัติและถ้าจะให้ได้ผล ผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง สรุปได้ว่า การเกลี้ยกล่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การ

มีส่วนร่วมของประชาชนได้ โดยเฉพาะการเกลี้ยกล่อมเป็นเรื่องที่ต้องตรงกับความต้องการที่ประชาชนพอใจอยู่แล้ว

2. ทฤษฎีการสร้างขวัญคนในชาติ คนเรามีความต้องการทั้งกายและใจ ถ้าคนเรามีขวัญดี ผลการทำงานนั้นก็จะสูงตามไปด้วย ถ้าขวัญไม่ดีผลการทำงานก็จะต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั่นเอง การสร้างขวัญให้ดีจะต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอารัคเอาเปรียบ ให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตาม ถ้าคนทำงานมีขวัญดีก็จะให้ความสำคัญในการรับผิดชอบ อันจะเป็นผลดีต่อหน่วยงานทั้งในส่วนบุคคลและขวัญของกลุ่ม จะเห็นได้ว่าการสร้างขวัญของคนย่อมนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นกัน

3. ทฤษฎีสร้างความรู้สึกรักชาตินิยม ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้สึกรักชาตินิยม เรื่องผลประโยชน์ของชาติที่มีความพอใจในชาติของตนเองพอใจในเกียรติภูมิ จงรักภักดีต่อท้องถิ่น

4. ทฤษฎีสร้างผู้นำ การสร้างผู้นำจะช่วยให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐานหรือผู้นำพลวัต คือ ผู้นำที่เคลื่อนไหว ทำงานเพื่อพัฒนาอยู่เสมอ ส่วนผู้นำที่ไม่ดี คือ ไม่มีผลงาน สร้างสรรค์ เรียกว่า ผู้นำนิเสธ ผลของการสร้างทฤษฎีผู้นำจึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้นการสร้างผู้นำที่ดีย่อมนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร ในลักษณะการกระจายอำนาจการบริหารไปทุกระดับ เพื่อช่วยให้ประชาชนเข้าใจและสามารถร่วมกันบริหารองค์กรได้ด้วยตนเอง แบ่งเบาภาระของรัฐ ส่งเสริมการทำงานเป็นคณะ สร้างมนุษยสัมพันธ์ ลดอุปสรรคในความสำเร็จของงาน ตลอดจนจัดเป็นการพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาองค์กรทางหนึ่ง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมอีกทฤษฎีหนึ่งเป็นแนวคิดของนักวิชาการกลุ่มมนุษยสัมพันธ์ อับราฮัม เอช มาสโลว์ (Abraham. H. Maslow) เป็นนักทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความคิดของนักรัฐประศาสนศาสตร์มาก ในปี 1954 มาสโลว์ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ มีความสำคัญดังนี้ (พิทยา บวรวัฒนา. 2544 : 85)

1. มนุษย์ทุกคนมีความต้องการหลายอย่าง ซึ่งจัดเป็นลำดับความสำคัญมาก่อนมาหลังได้ดังนี้

1.1 ความต้องการทางกายภาพ เช่น ความต้องการอาหาร การนอน การหายใจ และสิ่งอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ได้ถือว่าเป็นลำดับของความต้องการขั้นต่ำและขั้นแรกของมนุษย์

1.2 ความต้องการทางด้านความปลอดภัย เมื่อความต้องการทางกายภาพของมนุษย์ได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะมีความต้องการลำดับขั้นต่อไป คือ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต เช่น ต้องการได้รับการคุ้มครองปลอดภัยอันตรายและการข่มขู่ต่าง ๆ

1.3 ความต้องการที่จะผูกพันในสังคม เป็นความต้องการลำดับขั้นสูงถัดขึ้นไป ซึ่งหมายถึงความต้องการของมนุษย์ที่จะมีความอบอุ่นทางใจ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มสังคมต่าง ๆ เช่น ครอบครัว เพื่อนฝูงและเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเหล่านั้น

1.4 ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นและได้รับการยกย่องในสังคม การภูมิใจ มนุษย์ที่มีความต้องการแบบนี้จำเป็นต้องอาศัยกลวิธีที่จะสามารถสนองความต้องการของมนุษย์ในลำดับที่สี่นี้ให้ได้ การมีฐานะเด่น หมายถึง ความต้องการของมนุษย์ที่จะประสบความสำเร็จ มีความรู้ความสามารถ และมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ส่วนการได้รับการยกย่องในสังคมนั้น หมายถึง ความต้องการที่จะมีสถานภาพสูง และได้รับการยกย่องจากคนในสังคม

1.5 ความต้องการที่จะประจักษ์ตนหรือตระหนักถึงความจริงในตนเอง เป็นลำดับขั้นความต้องการที่สูงสุด หมายถึง การที่มนุษย์สามารถใช้ความสามารถของคนที่มีอยู่ได้อย่างเต็มที่ที่สุด ซึ่งเท่ากับเปิดโอกาสให้มนุษย์สามารถสนองความต้องการของคนเท่าที่ตนจะสามารถกระทำได้

2. หลักของทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์ มีอยู่ว่าถ้าความต้องการของมนุษย์ในลำดับขั้นหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะเกิดความต้องการในลำดับขั้นถัดไป เมื่อเป็นเช่นนี้การจูงใจให้มนุษย์ทำงานได้ดีนั้น หัวหน้าต้องเข้าใจว่าคนงานในโรงงานมีความต้องการอะไร อยู่ในลำดับขั้นไหนของขั้นความต้องการ 5 ประการ

3. ความต้องการสูงสุดของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการประจักษ์ตนของมนุษย์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือองค์การที่ดีที่สุด คือองค์การที่สามารถสร้างคนงานให้เป็นบุคคลที่ประจักษ์ตน มีลักษณะเป็นคนที่ยอมรับตนเองและคนอื่น ๆ เป็นคนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น ที่ไม่ทำอะไรฝืนความรู้สึกและเป็นคนที่ต้องการความเป็นส่วนตัว

จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ สรุปได้ว่า มนุษย์มีลำดับความต้องการในเบื้องต้น คือ ความต้องการทางกายภาพ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ต่อไปคือความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการลำดับขั้นต่อไปคือ ความต้องการความรักความผูกพันในสังคม เมื่อมีความรักความผูกพันก็ต้องการได้รับการยกย่องในสังคม และลำดับสุดท้ายคือต้องการความเป็นอิสระกระทำการตามอุดมการณ์ของตนเอง ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนต้องเกิดจากความต้องการ การจะเข้ามาในลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการนั้นอยู่ในลำดับความต้องการขั้นใด และบทบาทของเทศบาลที่เปิดโอกาสหรือสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น เทศบาลมีความต้องการขั้นใด

5.6 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

สงวน ปัทมธรรมกุล และคณะ (2533 : 7) กล่าวถึงคุณประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. ประชาชนได้ตระหนักในปัญหาของตนเอง และตระหนักที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของตนเอง
2. ประชาชนได้มีโอกาสในการใช้ความสามารถของตนเอง ที่มีอยู่ทั้งในรูปของความคิด การตัดสินใจ และการกระทำได้อย่างเต็มที่
3. ประโยชน์ในการระดมทรัพยากรมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
4. ประชาชนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทำให้การพัฒนามีความมั่นคงถาวร และประหยัด
5. จะเป็นกระบวนการในการพัฒนาความสามารถ และพลังของประชาชนในการพึ่งพาตนเอง
6. เป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย
7. ประชาชนมีความรับผิดชอบ และมีอำนาจสูงสุดในการพัฒนาชุมชนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
8. เป็นการแสดงออกถึงการเคารพนับถือ เชื่อใจ ไว้วางใจ รัก และศรัทธาในประชาชนว่ามีความรู้ ความสามารถ

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมสรุปได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปร่วมคิด ร่วมริเริ่ม ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในกิจกรรม

หรือโครงการต่าง ๆ ของชุมชนหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าวนี้จะเข้าไปร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และรับผิดชอบร่วมกันกับคนในสังคม และเพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้สูงขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ 4 ลักษณะดังนี้

1. การมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา ได้แก่ สืบหาข้อมูล ร่วมประชุมวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ร่วมตัดสินใจสาเหตุแท้จริงของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา ได้แก่ ร่วมกำหนดปัญหาในการพัฒนาชนบทร่วมจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
3. การมีส่วนร่วมปฏิบัติ ได้แก่ ร่วมออกแรงงาน ร่วมออกวัสดุ ร่วมให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล ได้แก่ ร่วมเป็นกรรมการติดตามงาน ร่วมสำรวจความถูกต้องของแต่ละขั้นตอนของการปฏิบัติงาน

6. แนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการชุมชน

เทศบาลเมืองมหาสารคามได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาล พ.ศ. 2479 โดยมีคณะผู้บริหารชุดแรก เมื่อปี พ.ศ. 2480 ซึ่งในกาลนั้นเทศบาลเมืองมหาสารคามยังไม่มี การจัดระเบียบชุมชนในรูปชุมชนย่อย แต่เนื่องจากเมืองมหาสารคามเป็นเมืองที่มีสถานศึกษาจำนวนมาก ประกอบกับเป็นเมืองผ่านไปยังหลายจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงทำให้เมืองมหาสารคามเกิดการขยายตัวและทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการ การบริการไม่ทั่วถึง เทศบาลจึงได้เริ่มเข้าไปดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงชุมชนอย่างจริงจัง ในการจัดระเบียบชุมชนในครั้งแรกนั้น เทศบาลได้ยึดวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีจำนวน 11 วัด 11 ชุมชน (เทศบาลเมืองมหาสารคาม, 2547 : 76)

ต่อมาความเจริญและการขยายตัวของเมืองและชุมชนได้เพิ่มมากขึ้น เทศบาลเมืองมหาสารคาม จึงได้ประกาศจัดตั้งชุมชนเพิ่ม ปัจจุบันเทศบาลเมืองมหาสารคามได้ประกาศจัดตั้งชุมชนเพิ่มขึ้นเพื่อให้สามารถบริการประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง ทั้งสิ้น 30 ชุมชน

6.1 วัตถุประสงค์ในการตั้งชุมชนย่อย

การจัดตั้งชุมชนย่อยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาล

เมืองมหาสารคามได้มีการรวมตัวกัน และให้มีส่วนร่วม มีบทบาทในการป้องกันแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนของตนเอง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ลดภาระในการปฏิบัติงานของเทศบาล

6.2 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน

ตามระเบียบเทศบาลเมืองมหาสารคาม ว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน พ.ศ. 2548 กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนไว้ดังนี้

1. สร้างความเข้าใจอันดี และความร่วมมือกันระหว่างผู้อาศัยในชุมชน ดำเนินการพัฒนาตนเองและชุมชน เกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ให้ดีขึ้น
2. ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา มากที่สุด
3. ส่งเสริมให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตย
4. ส่งเสริมให้เข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) การพัฒนา คุณภาพชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเอง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน
5. ส่งเสริมให้มีการทำนุบำรุงรักษาศิลปประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน
6. กิจกรรม หน้าที่ ที่คณะกรรมการเห็นว่าเป็นประโยชน์

6.3 คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการชุมชน

ตามระเบียบเทศบาลเมืองมหาสารคาม ว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน พ.ศ. 2548 ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีสัญชาติไทย
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
3. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของชุมชนนั้น ๆ มาไม่น้อยกว่า 1 ปี
4. เป็นผู้เสียภาษีในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
5. ไม่เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ
6. ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
7. ไม่ติดยาเสพติดให้โทษ และไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง

8. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
9. ไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกและถูกคุมขังวันแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือลหุโทษ
10. ไม่เป็นผู้เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

6.4 การเลือกตั้งและแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชน

ตามระเบียบเทศบาลเมืองมหาสารคาม ว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน พ.ศ. 2548 กำหนดให้คณะกรรมการชุมชนให้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในชุมชน จำนวน 11 คน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. คณะกรรมการชุมชนมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี แต่อาจได้รับการเลือกตั้งอีกได้ ถ้าตำแหน่งคณะกรรมการว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้เลื่อนผู้ได้รับเลือกตั้งลำดับต่อไปขึ้นมาแทน หรือให้ประชาชนชุมชนพิจารณาคัดเลือกบุคคลอื่นที่มีคุณสมบัติขึ้นมาแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่าง พร้อมกับบันทึกรายงานผลการประชาคมเสนอนายกเทศมนตรี ภายใน 7 วัน เพื่อออกประกาศแต่งตั้ง เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งที่ว่างลงเหลือไม่ถึง 1 ปี

ในหนึ่งรอบปีของวาระการดำรงตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการชุมชนให้คณะกรรมการชุมชนร่วมกันพิจารณารับรองการดำรงตำแหน่งเป็นปี ๆ ไปจนกว่าจะครบวาระ คณะกรรมการชุมชนผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งเข้ามาแทนจะมีวาระอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลือของตำแหน่งว่าง กรณีที่วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการชุมชนสิ้นสุดลง ให้จัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่ภายใน 60 วัน นับแต่วันที่วาระสิ้นสุดลง

2. กรณีที่คณะกรรมการชุมชนออกตามวาระ ให้คณะกรรมการชุมชนชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการเลือกตั้ง และนายกเทศมนตรีได้มีประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชนชุดใหม่

3. ให้นายกเทศมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชน

4. ให้เทศบาลประกาศและปิดประกาศกำหนดการเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชนไว้ ณ สำนักงานเทศบาล และสถานที่เลือกตั้งไม่น้อยกว่า 15 วัน พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งตามสมควร

5. วิธีการเลือกตั้งจะกระทำโดยลับหรือเปิดเผยก็ได้ ในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

มีคะแนนเสียงเท่ากันให้ใช้วิธีจับฉลาก

6. หากพ้นกำหนดระยะเวลาการรับสมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการชุมชนแล้ว ปรากฏว่าจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งมีไม่เกิน จำนวน 11 คน ให้ถือว่าผู้สมัครดังกล่าวได้รับการเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการชุมชน โดยไม่ต้องมีการออกเสียงลงคะแนน

7. ให้นายกเทศมนตรีเรียกประชุมคณะกรรมการชุมชนครั้งแรก ภายใน 7 วัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง เพื่อเลือกประธาน รองประธานคณะกรรมการชุมชน และคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และในครั้งต่อไปให้ประธานคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้เรียกประชุมให้นายกเทศมนตรีประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชน ภายใน 3 วัน

8. คณะกรรมการชุมชนอาจแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการชุมชนได้จำนวน 1-5 คน ตามความเหมาะสม และมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี

9. ให้ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เป็นกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการชุมชน โดยตำแหน่ง และให้นายกเทศมนตรีแต่งตั้งพนักงานเทศบาลเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการชุมชนคนละไม่เกิน 2 ชุมชน

10. เมื่อวาระการดำรงตำแหน่งคณะกรรมการชุมชนทั้งคณะสิ้นสุดลงด้วยกรณีใดก็ตาม คณะกรรมการชุมชนชุดเดิมต้องส่งมอบงานและทรัพย์สินของชุมชนนั้นให้คณะกรรมการ ชุมชนชุดใหม่ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เทศบาลได้มีประกาศแต่งตั้ง คณะกรรมการ ชุมชนชุดใหม่เรียบร้อยแล้ว

6.5 องค์ประกอบและหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน

ตามระเบียบเทศบาลเมืองมหาสารคาม ว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน พ.ศ. 2548 ได้กำหนดองค์ประกอบและหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน ไว้ดังนี้

6.5.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย

- 1) ประธานกรรมการ
- 2) รองประธานกรรมการ
- 3) หัวหน้าฝ่ายปกครอง
- 4) หัวหน้าฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย
- 5) หัวหน้าฝ่ายการคลัง
- 6) หัวหน้าฝ่ายการศึกษา
- 7) หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม
- 8) หัวหน้าฝ่ายสาธารณสุข

9) หัวหน้าฝ่ายพัฒนา

10) เลขานุการ

6.5.2 หน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน

1) ประธานกรรมการ มีหน้าที่ดังนี้

- (1) เป็นประธานในที่ประชุมคณะกรรมการชุมชน
- (2) ควบคุม ดูแล ประสานงานและติดตามผลการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ
- (3) เป็นผู้ชี้ขาดในกรณีการลงมติมีคะแนนเท่ากัน
- (4) เป็นผู้แทนของชุมชนนั้น ๆ

2) รองประธานกรรมการ มีหน้าที่ดังนี้

- (1) ช่วยเหลือการปฏิบัติงานของประธานกรรมการ
- (2) ทำหน้าที่แทนประธานกรรมการในกรณีที่ประธานไม่อยู่หรืออยู่แต่

ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

3) หัวหน้าฝ่ายปกครอง มีหน้าที่ดังนี้

- (1) บำบัดทุกข์ บำรุงสุข
- (2) ดูแลผู้อยู่อาศัยในชุมชนให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี

ศีลธรรมอันดีงาม และนโยบายส่วนรวมของชาติ

(3) ส่งเสริมให้ราษฎรสนใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

(4) ส่งเสริมความสามัคคีของชุมชน

(5) รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการชุมชนมอบหมาย

4) หัวหน้าฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย มีหน้าที่ดังนี้

- (1) ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน
- (2) ช่วยเหลือดูแลและระมัดระวังในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ในชุมชน

(3) รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการชุมชนมอบหมาย

5) หัวหน้าฝ่ายการคลัง มีหน้าที่ดังนี้

- (1) ดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีรายรับ - รายจ่าย
- (2) เก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของชุมชน
- (3) แดลงบัญชีรายรับ - รายจ่าย ค่อยที่ประชุมคณะกรรมการชุมชน
- (4) รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการชุมชนมอบหมาย

- 6) หัวหน้าฝ่ายการศึกษา มีหน้าที่ดังนี้
- (1) ส่งเสริมการศึกษา
 - (2) ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชน
 - (3) ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม

ต่าง ๆ

- (4) รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการชุมชนมอบหมาย
- 7) หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม มีหน้าที่ดังนี้
- (1) งานสงเคราะห์ผู้ยากไร้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้
 - (2) งานสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ
 - (3) งานด้านสวัสดิการสังคมของประชาชน
 - (4) รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการชุมชนมอบหมาย
- 8) หัวหน้าฝ่ายสาธารณสุขต้องมาจากกรรมการที่เป็น อ.ส.ม. และมีหน้าที่ดังนี้
- (1) ส่งเสริมสุขภาพอนามัยของผู้อยู่อาศัยในชุมชน
 - (2) รักษาสภาพแวดล้อมและป้องกันอันตรายที่เกิดจากมลภาวะแวดล้อม

ในชุมชน

- (3) รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการชุมชนมอบหมาย
- 9) หัวหน้าฝ่ายพัฒนา มีหน้าที่ดังนี้

(1) แก้ไขปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้องที่เกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน

(2) ประสานหน่วยราชการหรือองค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

- (3) รับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการชุมชนมอบหมาย
- 10) เลขานุการคณะกรรมการชุมชน มีหน้าที่ดังนี้

(1) ออกหนังสือเชิญประชุมคณะกรรมการชุมชนก่อนวันประชุมอย่างน้อย 24 ชั่วโมง หรือก่อนการประชุมก็ได้ในกรณีเร่งด่วน

(2) จัดบันทึกรายงานการประชุมคณะกรรมการชุมชนให้เป็นหลักฐาน และรายงานเทศบาลทราบ

(3) ช่วยเหลือประธาน รองประธาน หรือคณะกรรมการชุมชน ในการจัดทำเอกสารต่าง ๆ

- (4) รับ - ส่งหนังสือ ระหว่างเทศบาลกับคณะกรรมการชุมชน

คณะกรรมการชุมชนกับคณะกรรมการชุมชนหรือชุมชนกับหน่วยงานอื่น

(5) หน้าที่อื่น ๆ ตามที่ประธานหรือคณะกรรมการชุมชนมอบหมาย

6.6 การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน

ตามระเบียบเทศบาลเมืองมหาสารคาม ว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน พ.ศ. 2548 กำหนดไว้ดังนี้

1. ให้คณะกรรมการชุมชนดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้

1.1 ชำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

1.2 เป็นตัวแทนประสานงานกับหน่วยราชการ องค์กรเอกชนต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้องในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน

1.3 เป็นตัวแทนในการดำเนินงานร่วมกับเทศบาล เริ่มตั้งแต่การสำรวจข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ภายในชุมชนที่เกี่ยวข้องในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การบริการพื้นฐาน โดยนำเอาความจำเป็นพื้นฐานที่ได้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของชุมชนในเขตเทศบาลมากำหนดเป็นแผนงาน โครงการในการพัฒนาชุมชนภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพึ่งตนเอง

1.4 รับฟังความคิดเห็นและปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่อาศัยในชุมชน แล้วพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นและความเหมาะสม

1.5 เสริมสร้างความสามัคคีของผู้อยู่อาศัยในชุมชน เพื่อร่วมกันรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองและชุมชน ทั้งในด้านการพัฒนาชุมชน การรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และสุขอนามัย

1.6 ส่งเสริมศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของคนไทย

1.7 ประสานและติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าไป

ปฏิบัติงานในชุมชน

1.8 ศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในชุมชน โดยวิธีการตามระบอบประชาธิปไตย

2. ให้มีการประชุมคณะกรรมการชุมชนอย่างน้อย 2 เดือนต่อครั้ง โดยมีพนักงานของเทศบาลซึ่งเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการชุมชนนั้นเข้าร่วมประชุมด้วย

3. ในการประชุมคณะกรรมการชุมชนต้องมีกรรมการเข้าประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด

4. ในการประชุมคณะกรรมการชุมชน ให้ประธานคณะกรรมการทำหน้าที่เป็น

ประธานในที่ประชุม หากประธานไม่อยู่หรืออยู่แต่ไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานคณะกรรมการทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมแทน หากประธานคณะกรรมการและรองประธานคณะกรรมการไม่อยู่หรืออยู่แต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ผู้มีอาวุโสสูงสุดในที่ประชุมทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมแทน

5. มติที่ประชุมคณะกรรมการชุมชนให้ถือเสียงข้างมาก โดยคณะกรรมการคนหนึ่งย่อมมีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ถ้ามติที่ประชุมมีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงชี้ขาด

6. ประธานคณะกรรมการอาจคัดเลือกกรรมการหนึ่งหรือสองคนทำหน้าที่เลขานุการหรือผู้ช่วยเลขานุการ มีหน้าที่ออกหนังสือเชิญประชุมคณะกรรมการชุมชนก่อนวันประชุมอย่างน้อย 24 ชั่วโมงก่อนการประชุมก็ได้

7. ในการประชุมคณะกรรมการชุมชนแต่ละครั้ง ให้เลขานุการคณะกรรมการทำหน้าที่บันทึกการประชุมไว้เป็นหลักฐาน แล้วรายงานเทศบาลทราบตามลำดับ

จากแนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการชุมชนสรุปได้ว่า การจัดตั้งชุมชนและคณะกรรมการ ชุมชนเกิดขึ้นเนื่องจาก เทศบาลเมืองมหาสารคามต้องการให้เกิดการรวมตัวกัน และเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเอง อีกทั้งยังเป็นส่วนช่วยประสานงานระหว่างเทศบาลกับชุมชน ซึ่งในปัจจุบันการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนจะปฏิบัติตามตามระเบียบเทศบาลเมืองมหาสารคาม ว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน พ.ศ. 2548

7. ข้อมูลเกี่ยวกับเทศบาลเมืองมหาสารคาม

7.1 ความเป็นมาของเทศบาลเมืองมหาสารคาม (เทศบาลเมืองมหาสารคาม.

2547 : 14)

ท้องถิ่นเทศบาลเมืองมหาสารคามได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมืองมหาสารคาม เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2479 มีคณะเทศมนตรีชุดแรก เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2480 โดยนายบุญช่วย อัครดาด เป็นนายกเทศมนตรี สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคามระยะเริ่มแรกได้อาศัยสถานที่สโมสรเสื่อป่า เป็นที่ทำการของสำนักงานเทศบาลจนถึง พ.ศ. 2483 จึงย้ายไปอยู่สุขศาลา อำเภอเมืองมหาสารคาม เป็นเวลา 5 ปีเศษ แล้วย้ายสำนักงานมาอยู่ชั้นบนตึกแถว 2 ชั้น (ปัจจุบันคือบริเวณตลาดสด) จนถึง พ.ศ. 2501 จึงย้ายมาอยู่อาคารหลังใหม่ และต่อมาในปี พ.ศ. 2519 ได้ย้ายสำนักงานไปสร้างในที่ดินซึ่งมีผู้ทิส

ให้ จำนวน 10 ไร่ เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น ดังในปัจจุบันนี้

7.2 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลเมืองมหาสารคาม

7.2.1 ที่ตั้ง และขนาด

เทศบาลเมืองมหาสารคาม ตั้งอยู่ตำบลตลาด ท้องที่อำเภอเมืองมหาสารคาม อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 465 กิโลเมตร มีพื้นที่ 24.14 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ราบสูงรูปกระทะคว่ำ พื้นที่โดยทั่วไปมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 130–230 เมตร

7.2.2 อาณาเขตติดต่อ

- ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม
- ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลแวงน่าง อำเภอเมืองมหาสารคาม
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลเขวา อำเภอเมืองมหาสารคาม
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลท่าสองคอน อำเภอเมืองมหาสารคาม

7.2.3 ด้านการเมืองการปกครอง

1) อำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองมหาสารคาม

เทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่น มีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้แก่

- (1) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- (2) ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
- (3) รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัด

ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

- (4) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
- (5) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
- (6) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- (7) ให้ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (8) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของ

ท้องถิ่น

(9) หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล กล่าวคือ ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา ให้มีโรงฆ่าสัตว์ ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้ ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือ

แสงสว่างโดยวิธีอื่น ให้มีการดำเนินการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น

2) โครงสร้างในการบริหารงานของเทศบาลเมืองมหาสารคาม

สำหรับโครงสร้างการบริหารงานของเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ประกอบด้วย

(1) สภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จำนวน 18 คน อยู่ในตำแหน่งวาระละ 4 ปี

(2) คณะผู้บริหาร ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี 1 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรง นายกเทศมนตรีแต่งตั้ง รองนายกเทศมนตรี จำนวน ไม่เกิน 3 คน ที่ปรึกษาและเลขานุการนายกเทศมนตรี จำนวน ไม่เกิน 3 คน

(3) ส่วนราชการของเทศบาลเมืองมหาสารคาม ดังนี้

(3.1) หน่วยงานตรวจสอบภายใน

(3.2) สำนักปลัดเทศบาล

(3.3) สำนักการช่าง

(3.4) สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

(3.5) กองคลัง

(3.6) กองการศึกษา

(3.7) กองวิชาการและแผนงาน

(3.8) กองสวัสดิการและสังคม

(3.9) สถานธนาบาล

กล่าวโดยสรุป โครงสร้างการบริหารงานของเทศบาลเมืองมหาสารคาม ประกอบด้วย สภาเทศบาล นายกเทศมนตรีและพนักงานเทศบาล ดังแสดงในแผนภูมิที่ 3

โครงสร้างของเทศบาลเมืองมหาสารคาม

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างของเทศบาลเมืองมหาสารคาม (เทศบาลเมืองมหาสารคาม, 2549 : 15)

3) การเลือกตั้ง

เนื่องจากประชาชนในเขตเทศบาล มีการศึกษาอยู่ในขั้นมาตรฐาน จากการศึกษาที่มีสถาบันการศึกษามากมาย หลายแห่ง จึงทำให้สนใจการเมืองทุกระดับ

เทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้จัดการให้มีการเลือกตั้ง นายกเทศมนตรีเมืองมหาสารคาม และสมาชิกสภาเทศบาลเมืองมหาสารคาม แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2547 แบ่งการเลือกตั้งออกเป็น 3 เขตเลือกตั้ง มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 27,816 คน มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 17,243 คน คิดเป็นร้อยละ 61.99 บัตรเสีย จำนวน 669 บัตร คิดเป็นร้อยละ 4 บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน จำนวน 539 บัตร คิดเป็นร้อยละ 3

4) การแบ่งเขตการปกครอง

เทศบาลเมืองมหาสารคาม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 30 ชุมชน โดยอยู่ในความรับผิดชอบของนายกเทศมนตรีเมืองมหาสารคาม ประธานกรรมการชุมชน และกรรมการชุมชน ประชากรในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม รวมทั้งสิ้น 40,063 คน แยกเป็นชาย 19,101 คน หญิง 20,962 คน จำนวนครัวเรือน 15,408 ครัวเรือน

7.3 นโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม

7.3.1 วิสัยทัศน์การพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม

เมืองน่าอยู่ คู่การศึกษา พัฒนาสังคม

7.3.2 พันธกิจการพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1) ปรับปรุงและพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ตลอดจนรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต

2) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3) การจัดการและการพัฒนาการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และให้เกิดประสิทธิภาพหวังผลสัมฤทธิ์

4) มุ่งเน้นการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน

5) ส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญา วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น

6) ให้บริการและส่งเสริมสุขภาพอนามัยชุมชน

7) สร้างชุมชนเข้มแข็งและเศรษฐกิจพอเพียง

8) การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

9) จัดให้มีสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

7.3.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความสะอาด

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านการศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี

และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านสังคมอยู่ดีมีสุข

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนา และปรับปรุงการบริหารจัดการองค์กร

จากข้อมูลเกี่ยวกับเทศบาลเมืองมหาสารคามสรุปได้ว่า เทศบาลเมืองมหาสารคาม มีโครงสร้างการบริหารราชการ อำนาจหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 กำหนดไว้ โดยต้องดำเนินการตามภารกิจอำนาจหน้าที่ให้ครบทุกด้าน ซึ่งผู้บริหารเทศบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาโดยใช้แผนพัฒนาเทศบาลเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชิน ศรีสวัสดิ์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น

ในการพัฒนาศึกษาเฉพาะกรณี บ้านคงเต็งและบ้านชุมแสง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีวิถีการเข้ามามีส่วนร่วม โดยร่วมคิด ร่วมประชุม ร่วมวางแผน และร่วมคิดตามผล

เพ็ญศรี ชื่นประดิษฐ์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของชุมชนเฉพาะกรณีโครงการสามแก้ว อำเภอคอนคาญ จังหวัดนครปฐม พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนจากข้อมูลเอกสาร มี 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา และความต้องการร่วมกัน
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ และกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

รูปแบบการมีส่วนร่วมทั้ง 4 รูปแบบ ปรากฏว่าปัญหาและความต้องการของประชาชนได้รับการเอาใจใส่ขึ้นมาบ้าง แต่การตัดสินใจ การวางแผน และการปฏิบัติตามแผน

ยังคงเป็นเรื่องของทางราชการ โดยให้ประชาชนเป็นผู้ปฏิบัติ ส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของชุมชนจากพื้นที่ที่ศึกษาคือ โครงการสามแก้ว อำเภอคอนคม จังหวัดนครปฐม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมี 3 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการคิด และการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรม

รูปแบบดังกล่าว ประชาชนมีบทบาทค่อนข้างสูง โดยมีหน่วยงานของรัฐและเอกชนเข้ามาเอื้ออำนวย จึงต้องมีการจัดการภายในหมู่บ้านเพื่อให้สัมพันธ์กับกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของชุมชน จากข้อมูลเอกสารพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมีดังนี้

1. การที่จะได้รับความช่วยเหลือและบริการจากรัฐ เช่น เงิน วัสดุอุปกรณ์
2. การที่จะได้รับผลประโยชน์จากกลุ่ม
3. การที่จะได้รับการสนับสนุน การกระตุ้น และการจูงใจจากผู้นำชุมชน

ปัจจัยดังกล่าว เงินทุนเป็นปัจจัยในการดำเนินงาน ลักษณะกิจกรรมจึงเป็นกิจกรรมเชิงผ่อนคลายความเครียดมากกว่าจะช่วยเพิ่มพูนรายได้แก่ประชาชน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจากพื้นที่ที่ศึกษาคือ

1. การที่จะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมหรือกลุ่ม ได้แก่ เงิน วัสดุอุปกรณ์
2. การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเพื่อผลประโยชน์

ส่วนรวมของหมู่บ้าน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเกิดจากความคิดริเริ่ม และการดำเนินการของประชาชนภายในหมู่บ้าน

มานะ จุ้ยสกุล (2539 อ้างถึงในบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541) วิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการวางแผนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 1 ผลวิจัยพบว่า

1. ขั้นตอนเตรียมการวางแผน องค์กรที่ทำหน้าที่ในการวางแผน ได้แก่

ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ และคณะกรรมการจัดทำแผน บุคลากรในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการวางแผน มีการจัดทำปฏิทินการวางแผน มีการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการวางแผนและมีปัญหาเรื่องบุคลากร ไม่เพียงพอมากที่สุด

2. ขั้นตอนการวางแผน มีการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ การกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย มาตรการและเป้าหมาย ทำการวิเคราะห์งานโครงการก่อนประมวลผล

เข้าแผน มีการกำหนดกรอบโครงสร้างของแผนงาน โดยสำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีการจัดทำแผนทั้งหมด 3 ประเภท คือ แผนพัฒนาการศึกษาระยะ 5 ปี แผนพัฒนาการศึกษาประจำปีและมีปัญหาเรื่องการเขียนงาน โครงการไม่ตอบสนองนโยบายและปัญหาเท่าที่ควรมากที่สุด

3. **ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ** มีการเตรียมการเพื่อดำเนินการ คือ เตรียมบุคลากร โดยการประชุมและจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน มีการจัดทำปฏิทินงาน มีการนิเทศ ควบคุมกำกับงาน และมีปัญหาเรื่องโครงการตามสภาพและปัญหาของจังหวัดไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณมากที่สุด

4. **ขั้นการติดตามประเมินผล** มีการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ โดยผู้รับผิดชอบโครงการเป็นผู้ประเมิน ฝ่ายแผนงานและงบประมาณเป็นผู้รวบรวมสรุป มีการรายงานผลการประเมินไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการวางแผนครั้งต่อไป และมีปัญหาเรื่องวิธีการประเมินผลยังไม่เหมาะสมมากที่สุด

ศรีปริญญา รูปกระจ่าง (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของพัฒนากรในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชนบท พบว่า ระยะเวลาในการปฏิบัติในชุมชน เป็นปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชนบทของพัฒนากร

สุพัฒน วงศ์คำพันธ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตสุขาภิบาลเฉพาะกรณี เขตสุขาภิบาลนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร พบว่า

1. ในภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นน้อยแต่เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมมากในด้านการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น และการค้นหาปัญหา มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นน้อยในด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น

2. เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตสุขาภิบาล

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตสุขาภิบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุวินัย สนิตม่วง (2541 : 79) ได้ศึกษาบทบาทในการพัฒนาชุมชนของ คณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลมาบตาพุด และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชนไม่แตกต่างกัน ตามขนาดของชุมชน
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน ตามสภาพ ภูมิหลังและสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม (ในด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน) ส่วนเพศ และระดับรายได้ไม่ทำให้ระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน

เรืองยศ ปรีดี (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตชนบท จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มี ส่วนร่วมในการวางแผนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การรวมกลุ่มแบบกลุ่มอาชีพ มีการปรึกษาหารือ เพื่อศึกษาความต้องการร่วมกันในชุมชนเดือนละ 2 – 3 ครั้ง ด้านการลงทุนในการดำเนินงาน ในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการลงทุนในการ ดำเนินงานโดยมีการจัดตั้งแหล่งทุนของกลุ่มในรูปแบบกลุ่มออมทรัพย์มากที่สุด และมีการ รวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยการเสียดสละแรงงาน ด้านการตัดสินใจ การทำงาน ร่วมกันของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบล ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้งบประมาณ ลักษณะดำเนินการ คือ มีการ ประชุมชี้แนะ และวางแผนให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นการจัดสรรงบประมาณ นอกจากนี้ บุคลากรในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการลงมือปฏิบัติและแก้ปัญหา ด้านสมาชิกในชุมชนสามารถตรวจสอบการดำเนินการ ด้านความสามัคคีและการให้ความร่วมมือและด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนตามศักยภาพ

ถวิลวดี บุรีและคณะ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2543 พบว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับการมีส่วน ร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังที่เคยมีผู้ศึกษา ไว้มากมาช้านานในประเทศ การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ผู้ชายมักมีส่วนร่วมมากกว่าผู้หญิง ผู้อยู่ในวัยกลางคนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า ผู้ที่มีกลุ่มอายุอื่น ๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา อาชีพ ถิ่นที่อยู่ ตามการศึกษาพบว่า ความแตกต่างของชาวกรุงเทพมหานครที่อยู่ในเมืองและ

ชานเมืองมีส่วนร่วมต่ำกว่าผู้ที่อยู่ในจังหวัดอื่น ๆ สิ่งที่สำคัญคือ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง และกรุงเทพมหานครมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับน้อย ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมพบว่า การได้รับข่าวสารและความสนใจทางการเมือง การเป็นสมาชิก กรรมการที่ปรึกษา กลุ่มการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเมืองและความรู้เกี่ยวกับวุฒิสภามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากการศึกษาดังกล่าว ประชาชนที่ได้รับข่าวสารสนใจ เข้าใจ มีความรู้และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากจะทำให้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากด้วย นอกจากนี้ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ การศึกษาและอายุ

นิคม บุระพันธ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนพัฒนาตำบล ในอำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

ขั้นการเตรียมการวางแผน ควรออกคำสั่งแต่งตั้งบุคคลเพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำแผนให้ทราบล่วงหน้าก่อน และควรมีการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดทำแผนให้มากกว่านี้

ขั้นการวิเคราะห์สภาพปัญหา คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากในขั้นตอนนี้ เปิดโอกาสให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนได้แลกเปลี่ยนข่าวสาร เสนอข้อมูลของปัญหาว่ามีปัญหาอะไรเร่งด่วนควรจะดำเนินการก่อน ในขณะที่ การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนมีน้อย เพราะยังเป็นเรื่องใหม่ คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องนี้ แต่ถ้าหากทำได้ก็จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ก็จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตำบลได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการจัดทำแผน คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล มีความรู้ความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการจัดทำแผนอยู่ในระดับมาก การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาตำบลเป็นส่วนสำคัญ เมื่อมีเป้าหมายชัดเจน ก็จะส่งให้การพัฒนาตำบลบรรลุไปสู่เป้าหมายได้

ขั้นตอนการจัดทำรายละเอียดของแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เป็นเพราะเป็นขั้นตอนที่ต้องระบุแผนงาน ที่ตั้งโครงการและงบประมาณของแต่ละโครงการ ซึ่งจะต้องมี แผนงานที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาให้ครอบคลุมในทุกด้าน ให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาตำบลอย่างมีประสิทธิภาพ

นำทิพย์ เติงตากดอง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดทำแผนพัฒนา เทศบาลแบบธรรมรัฐ ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จากการศึกษาพบว่าประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับเทศบาลเนื่องจากไม่ได้รับข่าวสารและไม่มี ความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล ส่วนที่มีส่วนร่วมจะเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ กับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลและนักการเมือง

กรรณิการ์ ชมดี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษากรณีโครงการสารภี ตำบลค่านช้าง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพในหมู่บ้านและเคยเป็นสมาชิกกลุ่ม อื่น ๆ มักมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อายุ การศึกษา สถานภาพ ตำแหน่ง จำนวนที่ดินถือครองและรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการ มีส่วนร่วมของประชาชน การจงใจของกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ครู คณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่โครงการสารภี เจ้าหน้าที่เกษตรและพัฒนากร มีความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การมีส่วนร่วม ได้แก่ การร่วม ประชุม ออกวัสดุ การร่วมเป็นผู้ริเริ่ม ออกแรง ร่วมออกเงิน การเป็นกรรมการและ การร่วมเป็นผู้นำ ไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ปิยนุช แสงวรุณ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ วางแผนพัฒนาท้องถิ่น ตำบลนางาม อำเภอสลภูภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้เกี่ยวข้องกับ องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อาศัยอยู่ใน ท้องถิ่นมาตั้งแต่เกิดและส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมในการ จัดตั้งคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาตำบล เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของตำบล รวบรวมและจัด กลุ่มปัญหาและความต้องการของตำบล ศึกษานโยบายของจังหวัดและอำเภอ กำหนดนโยบาย ขององค์การบริหารส่วนตำบล กลั่นกรองปัญหาและความต้องการ จัดลำดับความสำคัญของ ปัญหาและความต้องการ กำหนดแนวทางพัฒนาตำบล และกำหนดกิจกรรมตามโครงการ ผู้เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม ทุกครั้ง

นภรัตน์ เจริญรัตน์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเทศบาลนคร เชียงใหม่ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและการบริหาร อยู่ในระดับต่ำ ทุกขั้นตอนกระบวนการ นับตั้งแต่การวางแผนค้นหาสาเหตุของปัญหา

การร่วมเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ การเป็นผู้รับประโยชน์ และการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ อยู่ในระดับต่ำ

น้ำฝน สมศรีนวล (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ดำเนินกิจการสาธารณะ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เขตพื้นที่อำเภอนางรอง องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ประชาคมตำบลกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจการสาธารณะ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน ด้านการร่วมวางแผนหรือวางนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาของชุมชน ด้านการร่วม จัดหาบริการสาธารณะ ด้านการร่วมคิดสร้างรูปแบบและวิธีแก้ปัญหาของชุมชน และ ด้านการร่วมติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานและบำรุงรักษาในกิจการสาธารณะ แนวทาง การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการสาธารณะด้าน โครงสร้างพื้นฐาน คือ ควรเปิดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ ตรงต่อความต้องการ

วราพร สือสกุล (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของเทศบาลตำบลในด้าน การเตรียมการจัดทำแผน ด้านการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การคัดเลือกและจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหา การกำหนดจุดหมายและแนวทางการพัฒนาระยะยาว การกำหนด วัตถุประสงค์ของแผนงานและโครงการ การจัดทำร่างแผนพัฒนา และการอนุมัติและ ประกาศใช้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

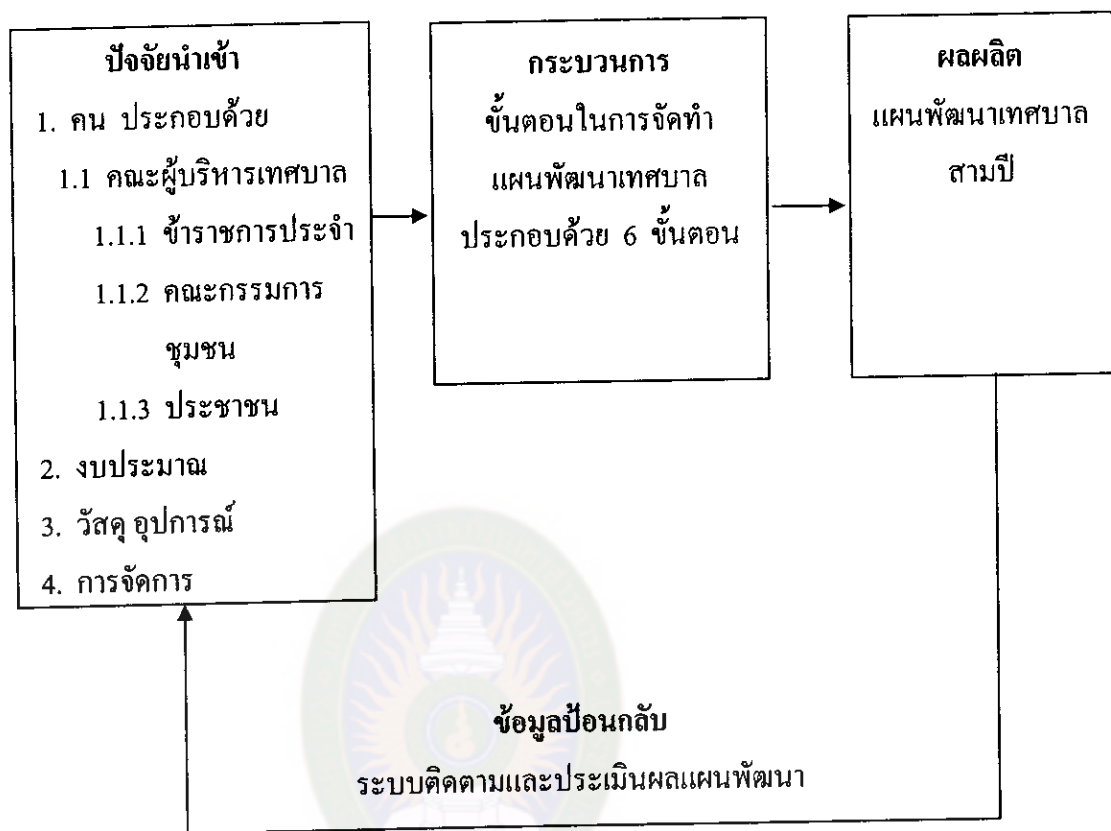
สายยันต์ ภิรมย์กิจ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบล หนองบัวระเหวในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทเทศบาลในการสร้างการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเสนอแนะให้เทศบาล เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากกว่านี้ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ และประชาชนต้องให้ความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นให้มากขึ้นกว่านี้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาทุกขั้นตอน ตั้งแต่ใน

ขั้นการเตรียมการ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญ การจัดทำแผนพัฒนา การปฏิบัติตามแผนพัฒนา และการติดตามประเมินผลการดำเนินการพัฒนา ซึ่งจะทำให้การพัฒนาท้องถิ่นครอบคลุมทุกปัญหาและความต้องการ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยที่จะทำการวิจัยครั้งนี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ดังนั้นเพื่อให้การวิจัยทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดคู่มือการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มาใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการจัดทำแผน 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล 3) การคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 4) การตัดสินใจเลือกยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในห้วงสามปี 5) การจัดทำรายละเอียดโครงการ หรือกิจกรรมการพัฒนา 6) การจัดทำร่างแผนพัฒนาเทศบาลสามปี และผู้วิจัยได้นำหลักการในทฤษฎีระบบมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย